

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

สินเชื่อการค้ามีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ในฐานะที่เป็นแหล่งเงินทุนในการดำเนินงาน ที่นอกเหนือจากการใช้เงินทุนส่วนของเจ้าของ เมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของสินเชื่อแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 2 แหล่ง คือ แหล่งสินเชื่อที่มาจากตลาดเงินในระบบ และที่มาจากตลาดเงินนอกระบบ ซึ่งสินเชื่อระบบอย่างหนึ่งที่สำคัญคือ สินเชื่อการค้า

บทบาทของเครดิตการค้าหรือสินเชื่อการค้าในด้านเศรษฐศาสตร์ คือ ช่วยแก้ปัญหาข้อจำกัดทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการมีอยู่ไม่จำกัด ระบบสินเชื่อจึงเข้ามามีบทบาทโดยการนำทรัพยากรไปใช้ก่อนแล้วค่อยชำระเงินทีหลัง เพื่อช่วยให้เกิดความรวดเร็วและเพิ่มสภาพคล่องทางธุรกิจ อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการการค้า ถ้าระบบเศรษฐกิจไม่มีการใช้สินเชื่อแล้ว ปริมาณธุรกรรมทางธุรกิจไม่ว่าจะเป็นการค้าในกิจการผลิต การจำหน่าย และการบริโภค จะลดน้อยลงมากเมื่อเทียบกับการมีระบบสินเชื่อ

นอกจากนี้ถ้ามีการใช้สินเชื่อการค้ามากขึ้น จะทำให้อุปทานของสินค้าและบริการมากขึ้นเช่นกัน หากการเพิ่มขึ้นอยู่ในอัตราที่เหมาะสมกับอุปสงค์จะทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ การส่งเสริมหรือจูงใจให้ใช้สินเชื่อการค้า ก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมกระบวนการผลิต การบริโภคให้มีมากขึ้น เพื่อเป็นการช่วยบรรเทาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เพราะการดำเนินธุรกิจต่างๆ ย่อมเป็นไปตามวัฏจักรธุรกิจ ในภาวะที่เศรษฐกิจเริ่มมีการฟื้นตัว หน่วยธุรกิจจะเริ่มลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อหวังผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น ความต้องการในสินค้าจะเพิ่มขึ้นด้วย ส่งผลต่อการจ้างงานและการผลิตที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งสินเชื่อการค้าก็จะขยายตัวเช่นเดียวกัน และหากการขยายตัวในการผลิตมีมากกว่าความต้องการในสินค้า จะทำให้เกิดสินค้าคงเหลือขึ้น และหากไม่มีการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือ ก็อาจทำให้สินค้าล้าสมัยได้ เพื่อป้องกันสินค้าล้าสมัยและการเสื่อมคุณภาพ ที่จะทำให้มูลค่าของสินค้าลดลง รวมทั้งลดต้นทุนการจัดเก็บด้วย หน่วยธุรกิจจึงยอมให้ลูกค้านำสินค้าไปใช้ก่อน แล้วชำระเงินภายหลัง นั่นคือการให้สินเชื่อการค้านั่นเอง

นอกจากนี้แล้ว สินเชื่อการค้ายังมีลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้นที่มีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี และเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของธุรกิจอีกด้วย เนื่องจากสินเชื่อการค้า เกิดจากการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ที่โดยทั่วไปแล้วจะไม่ชำระเงินทันทีที่ได้รับสินค้า แต่จะได้รับเงินหลังจากส่งมอบสินค้า หรือรับบริการแล้ว ภายในระยะเวลาหนึ่งแล้วแต่จะตกลงกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สินเชื่อการค้า หมายถึง ความเชื่อใจระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ใน การที่จะให้สินค้าหรือบริการไปใช้ก่อน โดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไข และเงื่อนไขในการชำระคืน ในอนาคต บุคคลสองฝ่ายนี้อาจเป็นการติดต่อกันระหว่างบุคคล หรือระหว่างกลุ่มบุคคล หรือระหว่างนิติบุคคลก็ได้ โดยฝ่ายผู้ให้จะต้องยอมแบกรับความเสี่ยงที่ตามมา จากการไม่ได้รับชำระ เงินค่าสินค้าคืน ดังนั้นระบบของสินเชื่อจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อถือ และบางครั้งยัง ต้องอาศัยหลักประกันเพื่อนำมาค้ำประกันด้วย (ดารณี พัทธวิบูลย์: การจัดการสินเชื่อ, ปี 2543 หน้า 2)

การให้สินเชื่อแต่ละครั้งย่อมมีความเสี่ยงเกิดขึ้น เช่น ความเสี่ยงจากการที่ไม่ได้รับชำระเงินต้นและดอกเบี้ยคืน หรือความเสี่ยงจากการไม่ได้รับชำระเงินค่าสินค้าหลังจากส่งมอบสินค้าไปแล้ว ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารจัดการสินเชื่อเพื่อควบคุมความเสี่ยง และกระบวนการในการจัดการสินเชื่อที่สำคัญในการลดความเสี่ยงคือ การวิเคราะห์สินเชื่อโดยนำปัจจัยต่างๆ ของลูกค้าผู้ขอสินเชื่อมาพิจารณาในการตัดสินใจว่าจะให้สินเชื่อหรือไม่

การวิเคราะห์สินเชื่อการค้า นั้น มีหลายปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณา เช่น ประวัติการชำระหนี้ที่ผ่านมา ข้อมูลของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท รวมทั้งชื่อเสียงของกิจการ เป็นต้น ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณที่นำมาใช้ในการพิจารณาคือ รายงานทางการเงิน หรืองบการเงินของลูกค้าผู้ขอสินเชื่อ และถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่นำมาใช้ในการพิจารณาให้สินเชื่อการค้า การที่ผู้ขอสินเชื่อการค้าได้รับอนุมัติก็ย่อมส่งผลดีต่อทั้งผู้ขอและผู้ให้สินเชื่อ เพราะหากให้สินเชื่อการค้าได้มาก ก็ย่อมส่งผลดีต่อการขยายตัวของยอดขายที่มากขึ้น และส่งผลต่อผลประกอบการของกิจการในที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจคือกำไรสูงสุด อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการให้สินเชื่อการค้าในจำนวนที่มากขึ้นเท่าใด ก็ยังส่งผลดีต่อผลกำไรของกิจการมากเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้ให้สินเชื่อการค้า ก็ได้อนุมัติให้กับผู้ขอสินเชื่อทุกราย อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อ ที่มักพบและเกิดขึ้น คือ ปัญหาเรื่องหนี้เสีย และการชำระเงินค่าสินค้าล่าช้าเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากหลายๆ สาเหตุ เช่น เกิดจากกิจการขาด

สภาพคล่อง ผลประกอบการตกต่ำ เป็นต้น จากปัญหาความเสี่ยงดังกล่าว ผู้ให้สินเชื่อการค้า จำเป็นต้องพิจารณา และคัดเลือกลูกค้าอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ลูกหนี้การค้าที่มีคุณภาพ และลดปัญหาหนี้สูญอันเกิดจากการเรียกเก็บเงินค่าสินค้าไม่ได้ ซึ่งจะกระทบกับผลประกอบการ และสถานะของบริษัทในที่สุด ดังนั้น ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาว่ามีปัจจัย หรือตัวแปรใดบ้างจากงบการเงินของผู้ขอสินเชื่อการค้า ที่มีผลต่อโอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อ หรือสมมติฐานตัวแปรจากข้อมูลการเงินของผู้ขอสินเชื่อการค้า มีความสัมพันธ์กับโอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อการค้าหรือไม่

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานะทางการเงินของผู้ขอสินเชื่อการค้า ว่ามีความสัมพันธ์กับโอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อการค้าอย่างไร

1.3 ขอบเขตการศึกษา

สินเชื่อการค้า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในการติดต่อซื้อขายสินค้า หรือบริการระหว่างธุรกิจกับธุรกิจ โดยธุรกิจหนึ่งให้แก่อีกธุรกิจหนึ่ง เพื่อประโยชน์และสนับสนุนธุรกิจการค้าแก่ทั้งสองฝ่าย สินค้าการค้าที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเป็นวัตถุดิบ งานระหว่างทำหรือสินค้าสำเร็จรูปก็ได้ หรืออาจอยู่ในรูปของการบริการก็ได้ เปรียบเทียบที่เริ่มจากการที่ผู้ผลิตซื้อวัตถุดิบเป็นเงินเชื่อ แล้วนำไปผลิตเป็นสินค้า หรือไปขายต่อแก่พ่อค้าขายปลีกต่อไป

ส่วนสินเชื่อเพื่อการค้า เป็นสินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ให้แก่ธุรกิจเพื่อสนับสนุนธุรกิจการค้าของผู้ขอสินเชื่อ เช่น วงเงินเบิกเกินบัญชี (Over Draft) วงเงินขายลดตั๋วเงิน (วงเงิน CBD: Clean Bill Discount) วงเงินแอลซี และทีอาร์ เพื่อการค้าทั้งภายในและต่างประเทศ สินเชื่อเพื่อการส่งออก เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาให้สินเชื่อการค้า โดยพิจารณาจากงบการเงินของผู้ขอสินเชื่อการค้า และศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของโอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อการค้า กับสมมติฐานตัวแปรที่นำมาจากงบการเงินประจำปี 2549 ของผู้ขอสินเชื่อ โดยมีรอบเวลาบัญชีในวันที่ 31 ธันวาคม และผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีอนุญาตแล้ว เพื่อนำมาคำนวณเป็นอัตราส่วนทางการเงินเพื่อใช้เป็นตัวแปรอิสระ ข้อมูลงบการเงินได้จากการสุ่มตัวอย่างผู้ขอสินเชื่อการค้าในปี 2551 ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

1.4 งานศึกษาวิจัยในอดีต

1. ประพันธ์ สายสงเคราะห์ ฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย (2528) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สินเชื่อการค้า ในฐานะที่เป็นตลาดเงินนอกระบบอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง¹ ในการศึกษา คือ ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อการค้า เช่น วงเงิน ระยะเวลา อัตราดอกเบี้ย ฯลฯ และใช้วิธีการศึกษาโดยการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการเลือกตัวอย่างแล้วส่งแบบสอบถาม และออกไปสัมภาษณ์เป็นกรณีๆ โดยมีสินค้าที่ทำการสำรวจ 6 หมวด ได้แก่ หมวดสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดเวชภัณฑ์ หมวดรถยนต์และจักรยานยนต์ หมวดเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน และหมวดน้ำมันเชื้อเพลิง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า หลักเกณฑ์การคัดเลือกลูกค้าเพื่อให้สินเชื่อการค้าของธุรกิจรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และน้ำมันเชื้อเพลิง จะพิจารณาจากหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นอันดับแรก เนื่องจากรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นสินค้าสังหาริมทรัพย์ที่ต้องจดทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์ทางกฎหมาย และทะเบียนที่แสดงกรรมสิทธิ์ยังสามารถใช้เป็นหลักประกันได้

ส่วนสินค้าหมวดอื่นๆ สรุปได้ว่า การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อการค้าในส่วนใหญ่นั้นจะพิจารณาจากชื่อเสียงของตัวธุรกิจ ปัจจัยรองลงมาคือ ความคุ้นเคยจากการติดต่อซื้อขายกันมา

¹ จากการตรวจเอกสารพบว่า มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอื่นอีก ได้แก่ กลไกการทำงานของ การให้สินเชื่อการค้า การวัดขนาดและความสำคัญของสินเชื่อการค้าที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ เปรียบเทียบผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อการค้ากับอัตราดอกเบี้ยของตลาดเงินในระบบ และผลกระทบจากนโยบายการเงินที่มีต่อการให้สินเชื่อการค้าของธุรกิจ

นาน ลำดับต่อมาได้แก่ พิจารณาจากสภาพการดำเนินธุรกิจของลูกค้า โดยวิเคราะห์จากปริมาณ การสั่งซื้อสินค้าในแต่ละครั้ง ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลาในการชำระหนี้เมื่อครบกำหนด รวมทั้งความสามารถในการชำระหนี้

จากผลการศึกษาเรื่องหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลูกค้าเพื่อให้สินเชื่อการค้า สามารถเรียงลำดับ ความสำคัญ ได้ดังนี้ คือ

- 1) พิจารณาจากชื่อเสียงส่วนตัวของธุรกิจเป็นอันดับแรก
- 2) ความคุ้นเคยจากการติดต่อซื้อขายกันมานาน โดยเริ่มต้นจากการขายเงินสดก่อน และจึงเปลี่ยนเป็นให้สินเชื่อในภายหลัง
- 3) ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ สภาพการดำเนินธุรกิจของลูกค้า โดยดูจากปริมาณการสั่งซื้อ ในแต่ละครั้ง ความซื่อสัตย์และประวัติของลูกค้า ความสามารถในการชำระหนี้เมื่อครบกำหนด สภาพแวดล้อมและทำเลที่ตั้งของกิจการ และหลักทรัพย์ค้ำประกันที่จะมืออยู่ในการซื้อขายสินค้า บางประเภท เป็นต้น

จากงานศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามโดยการสุ่ม ตัวอย่างจากการสำรวจสินค้า 6 หมวด และได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพเท่านั้น จากนั้นนำมาวิเคราะห์ ในเชิงพรรณนาอย่างเดียว และผลสรุปจากการศึกษาที่ได้บอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์การ ให้สินเชื่อการค้า กับตัวแปรเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์กันแบบ ลำดับก่อนหลังเรียงตามความสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้ มีความแตกต่างกันคือ งานวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลของผู้ขอ สินเชื่อการค้า โดยการสุ่มตัวอย่าง แล้วเลือกใช้ข้อมูลในงบการเงินมาเป็นสมมติฐานตัวแปร เพื่อ หาความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อการค้า กับสมมติฐานตัวแปรที่มาจาก รายงานทางการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลข และเปรียบเทียบได้ง่าย กว่า โดยงบการเงินดังกล่าวผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีอนุญาตแล้ว แล้วนำมาศึกษาโดย วิธีทางเศรษฐมิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ แล้วสรุปผล ส่วนงาน ศึกษาดังกล่าวข้างต้นใช้วิธีการศึกษาทางสถิติเบื้องต้น จากการสำรวจข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปผลเท่านั้น

1.5 กรอบการวิเคราะห์และวิธีการศึกษา

ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยอาศัยแบบจำลองโลจิตติกในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาผู้ซื้อสินค้าและการค้า และหาความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสการได้รับอนุมัติสินค้าและการค้า กับสมมติฐานตัวแปรอิสระที่เลือกมาจากการเงินของผู้ซื้อสินค้าการค้า

แบบจำลองโลจิต (Logit) เป็นแบบจำลองตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยตัวแปรคุณภาพดังกล่าวทำหน้าที่เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variables) ซึ่งในแบบจำลองโลจิตนี้ ตัวแปรตามจะอยู่ในรูปของตัวแปรหุ่น ในขณะที่ตัวแปรอธิบายหรือตัวแปรอิสระในตัวแบบอาจเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ หรือตัวแปรหุ่นได้เช่นกัน

ในงานวิจัยนี้ ตัวแปรอธิบายหรือตัวแปรตาม ประกอบด้วยเป็นตัวแปรเชิงปริมาณที่ได้จากการเงิน ได้แก่อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์สินค้าและการค้า และตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) คือ ลูกค้านักซื้อสินค้าการค้าเป็นรายย่อยของบริษัทต่างชาติ และไม่ใช่อย่อยของบริษัทต่างชาติ (เป็นบริษัทคนไทย)

ส่วนตัวแปรตามในงานศึกษาวิจัยนี้ กำหนดให้เป็นตัวแปรหุ่นที่เป็นแบบสองทางเลือก (Binary Choice Model) คือ หากผู้ซื้อสินค้าการค้าได้รับอนุมัติจะกำหนดให้เป็น 1 และหากไม่ได้รับอนุมัติจะกำหนดให้เป็น 0

1.6 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสุ่มตัวอย่างบริษัทผู้ซื้อสินค้าการค้าในปี พ.ศ. 2551 โดยแบ่งเป็นผู้ที่ได้รับอนุมัติสินค้าการค้าจำนวน 50 บริษัท และไม่ได้รับอนุมัติจำนวน 50 บริษัทเช่นกัน โดยในจำนวนตัวอย่างทั้ง 100 บริษัทนี้ ประกอบด้วยบริษัทที่เป็นรายย่อยของบริษัทต่างชาติ และที่ไม่ใช่รายย่อยของต่างชาติละกันไป โดยข้อมูลของบริษัทที่เลือกมามี ดังนี้

- 1) รายงานทางการเงิน ของผู้ขอสินเชื่อการค้าแต่ละบริษัท ทั้งหมด 100 บริษัท โดยใช้ข้อมูลรายปี ของงบการเงินประจำปี 2549 ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นสมมติฐานตัวแปรอิสระ ในการหาความสัมพันธ์ และเป็นงบการเงินที่มีระยะเวลารอบปีบัญชีวันที่ 31 ธันวาคม ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำรายงานทางการเงินจากผู้สอบบัญชีอนุญาต
- 2) ข้อมูลของผู้ขอสินเชื่อการค้า ในส่วนที่ได้รับอนุมัติจำนวน 50 บริษัทนั้น จะมีเงื่อนไขการชำระเงินค่าสินค้าที่ถูกกำหนดไว้อยู่ในช่วง 30 – 60 วัน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ในรายงานทางการเงิน ที่มีผลต่อโอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อการค้า
- 2) เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และนโยบายการให้สินเชื่อการค้า